

bestaansvoorwaarden vindt, waarin alle organische stoffen tot plantenvoedsel worden omgezet en de gevallen zaden van het bosch ontkiemen zullen.

Maar het eindresultaat kan ook bestaan in humusverzuring, d.w.z. er ontstaat stilstand in de omzetting, het mikro-organisme veroorzaakt verveening, verturving. De plantengroei die op dit resultaat van humusomzetting groeit, zijn vele mossen, boschbessen en waar voldoende licht komt, de heideplant. Onder deze omstandigheden wordt de dierenwereld schaars en het aantal standvogels gering, omdat er voedsel ontbreekt.

Welke geest is in dit proces van omzetting de goede en welke de kwade?

De eerste bevordert het leven, de voortdurende verjonging en vernieuwing van de flora en de fauna. De tweede brengt stilstand, verstarring, daardoor ontstond reeds vóór duizenden jaren de Lünenburgerheide waarvan de heidevelden in ons land uitloopers zijn. Daardoor ontstonden de hoog- en de laagvenen, waarvan wij de wording nog dagelijks kunnen waarnemen.

Voor miljoenen jaren ontstonden daaruit de steenkoollagen en in een later tijdperk de bruinkool. Onze plantengroei en klimatologische omstandigheden brengen het niet verder dan tot veenvorming, maar de verstarring is dezelfde.

Over duizend jaar zullen de heidevelden en de venen nog in denzelfden toestand liggen van thans, wanneer menschen niet ingrijpen. Dit laatste is echter onafwendbaar en daarom is ook het denkbeeld heide en veenreservaten reeds in praktische toepassing gekomen.

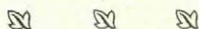
Op de Jutlandsche heide (Jylland) heeft men waargenomen, dat periodiek de heidegroei sterk kan verminderen door schimmelziekten en insektenaanvallen, maar deze verdwijnen na eenige jaren en de heidegroei herstelt zich.

Zaden van *pinus silvestris* kunnen tusschen de heideplanten ontkiemen en tot boomen opgroeien, maar nimmer ontstaat daardoor nieuw boschleven, want de afval van *pinus silvestris* is niet instaat de omzettingsmikroben tevoorschijn te roepen, die daarvoor noodig zijn. Ook de laatste eiken en berken uit de eidelooze heidevelden gingen ten onder door het ontbreken der noodzakelijke mikro-organismen.

Wat ik in een lange reeks van jaren op dit gebied waarnam, zoowel in het buitenland als in ons land, zal ik een volgende maal meedeelen.

Diepenveen.

B. STOFFEL.

BOEKBESPREKING.

Dr. A. VAN VELDHUIZEN. *Op en om Adderhorst*. Groot 4°. 320 p.p., 151 illustraties. Prijs ingenaaid f 6.—, gebonden f 7.—. Uitgegeven bij La Rivière & Voorhoeve. Zwolle. 1933.

Op het omslag staat: „een werk voor allen, die de natuur liefhebben.” Dat is volkomen waar en daarom zouden we gaarne zien, dat de uitgevers mettertijd een volksuitgave er van konden geven, opdat de blijde boodschap in veler handen kome. Onze uitgevers zoeken het tegenwoordig wel heel erg in zwaar papier en grooten druk. Dat wordt allemaal beheerscht door de lust om de illustraties tot haar recht te doen komen, maar de boeken worden dan toch wat erg prijzig. Intusschen erken ik graag, dat dit prachtwerk voor wat het is en voor wat het inhoudt, toch werkelijk goedkoop mag heeten en ik wensch den uitgevers alle mogelijke succes en daarna dan die volksuitgave.

Het is zoo goed om met professor dominé Van Veldhuizen uit wandelen te gaan. Hoe ongedwongen betreft hij den Bijbel bij zijn wandelingen. Hij had het nog gerust meer mogen doen want de Bijbel is een echt buiten-boek en het bijbelverhaal en de Zondagschool hebben in menige kinderziel een innige liefde voor de natuur gewekt of ontwikkeld.

Doch ook al het profane boeit dezen veelzijdigen geleerde en hij verbaast ons met alles, wat

een gewoon wandelaar in de Noordpunt van Drente op het gebied van historie en volksgevoonten te aanschouwen krijgt. En daarbij komt dan nog de gezegende rijke natuur van het land van Rolde tot Zuidlaren, met Zeyen en Zeegse als hoogtepunten, al zijn merkwaardige dieren en planten. Hij ontwerpt daarvan een indrukwekkend schilderij met licht en schaduw. De donkere zijde van natuurvernietiging, lintbebouwing, gebrek aan gedachte voor de toekomst, gebrek aan zelfbeheersching bij hen die er op uit gaan, om van de natuur te genieten, wordt ons niet onthouden en wij hopen, dat het ernstig, krachtig en beschaafd protest van Van Veldhuizen er toe moge bijdragen om de Overheid te overtuigen van de noodzakelijkheid van spoedig en krachtig ingrijpen. Het prachtig boek van Van Veldhuizen toont overtuigend aan, dat dit ook nu nog wel de moeite waard is. Over eenige jaren is het te laat.

De illustratie van het boek is boven alle lof verheven.

JAC. P. THIJSSSE.

Dr. B. K. Boom. *Nederlandsche Dendrologie*. 8°. 358 p.p., 89 illustraties. Prijs geb. f 4.75. Wageningen. Veenman en Zonen. 1933.

Een uitstekend, duidelijk boek, om de in Nederland wilde en winterhard gekweekte boomen en struiken te determineren, zoowel naar de winterkenmerken van twijg en knop als naar de zomerkenmerken van blad en bloem. Alles wordt verduidelijkt door prachtig uitgevoerde, duidelijke pentteekeningen van H. Ramaer.

Zoo'n boek hadden wij al lang nodig, al was het alleen maar, om ons er van te vergewissen, dat onze kwekers ons precies leveren wat we bestellen.

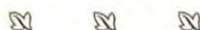
De auteur is werkzaam te Boskoop, dus volop in de gelegenheid om te weten, wat er hier in Nederland gekweekt kan worden; Ramaer haalde zijn teekenmateriaal vooral in het arboretum van Wageningen, dat ieder jaar aan volledigheid en belangrijkheid wint. Natuurlijk kon dr. Boom niet *alle* houtgewassen opnemen die in Nederland winterhard zijn of haast winterhard en ik maak hem er dus geen grief van dat hij *Rhodora* en *Cassiope* niet heeft opgenomen. Maar wel vind ik het vreemd, dat hij wel *Vaccinium Oxycoccus* en niet *Vaccinium Macrocarpon* opneemt. Dat zal Wouter van Dieren hem nooit vergeven. Ook wordt *Vaccinium Macrocarpon* werkelijk gekweekt, niet alleen als sierplant, maar in Drente hektaren bij hektaren om de vruchten voor export.

Dr. Boom heeft niet geheel de nomenclatuur gevolgd zooals die onlangs is vastgesteld door een commissie voor de Boschbouwkundige Vereeniging, maar vergoedt dat eenigszins door het geven van synonymen.

De kenmerken zijn duidelijk gesteld en in verreweg de meeste gevallen ook voldoende beslissend. Natuurlijk zijn er altijd planten, die wat bladstand, bladafmeting en bladvorm betreft allerlei bokkesprongen maken en dus wel eens aan de diagnose ontsnappen. Een paar van die klanten zooals onze gewone Kardinaalsmuts en de Wegedoorn zullen we binnenkort in De Levende Natuur eens aan de kaak stellen.

Zoo kan dit boek, waarvan wij het verschijnen met groote vreugd begroeten ons ook gelegenheid geven, om nieuwe aandacht te schenken aan onze houtgewassen.

JAC. P. THIJSSSE.

VRAGEN EN KORTE MEDEDEELINGEN.

Het keileem op de geologische kaart. Bij het artikel van den Heer P. van der Lijn in aflev. 9 van dezen jaargang over overblijfselen van de oorspronkelijke grondmoreenebedekking op den Amersfoortschen berg mag ik misschien opmerken, dat de genoemde plekjes alle liggen in het terrein, dat als „gestuwd praeglaciaal met bestrooiing van noordelijke erratica (gereduceerde grondmoreene)” is voorgesteld. Het meer of minder op den voorgrond treden van het noordelijke element in den bovengrond is uitgedrukt door de mate van dichtheid van de roode